

G. K.

Zmarli członkowie : Ś. p. Stanisław Ptaszycki (1853-1933) [nekrolog]

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 27, 151-153

1934

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

się mówi, jest jednocześnie wskazaniem, jak mówić należy, gdyż przecież najważniejszym kryterjum poprawności językowej jest właśnie zwyczaj powszechny, i niema tu żadnych wyższych nad to instancji. Dlatego Kryński dużą część swego pracowitego żywota poświęcił walce o poprawność i czystość języka. Dla najszerzych mas oświeconego społeczeństwa polskiego nazwisko Kryńskiego pozostanie nazawsze nierozdzielnie złączone z ideą czystości, piękna i rozumnej miłości mowy ojczystej.

Stanisław Słoński.

Ś. p. Stanisław Ptaszycki.

(1853—1933)

Wielce zasłużony dla nauki i dziejów kultury w Polsce badacz, Stanisław Ptaszycki, urodził się 31 marca st. st. (12 kwietnia) 1853 r. we wsi Kuzowo pod Moskwą. Był synem Leona Ptaszyckiego, plenipotentą Wittgensteinów, i Elżbiety z Roszczewskich. Nauki gimnazjalne ukończył w Wilnie w r. 1872; na studia wyższe udał się do Petersburga, gdzie odtąd wypadło mu przebyć lat zgórą 45. Studjował tu zrazu medycynę, ale wkrótce (1873), poczuwszy powołanie, przeniósł się na wydział historyczno-filologiczny uniwersytetu. Był tu uczniem profesorów Srezniewskiego i Łamańskiego. Jeszcze na ławie studenckiej będąc, otrzymał w r. 1876, za dysertację o „Wizerunku” Reja, złoty medal. Uniwersytet ukończył ze stopniem kandydata w r. 1877 i został asystentem przy katedrze filologii słowiańskiej. W tym samym roku ogłosił pierwszą swoją pracę drukowaną — rozbiór krytyczny rozprawy osławionego profesora Makuszewa o „śladach wpływów rosyjskich na piśmiennictwo staropolskie”. Do studjów naukowych nad literaturą polską zachęcił młodego badacza Piotr Chmielowski. W r. 1878 został lektorem języka i literatury rosyjskiej w rzym. katol. Seminarjum Duchownem; jednocześnie mianowano go tłumaczem z języka polskiego przy Senacie i nauczycielem języka łacińskiego, później rosyjskiego, w gimnazjach prywatnych (1879—

1912). W latach 1884—1887, przez lat trzy, był ostatnim metrykantem Metryki Litewskiej w Petersburgu, aż do czasu wywiezienia jej do Moskwy i włączenia do Archiwum Ministerstwa Sprawiedliwości. Praca Ptaszyckiego na stanowisku metrykanta miała dla nauki polskiej doniosłe znaczenie, gdyż w tak krótkim czasie udało mu się zinwentaryzować cały ten bogaty i ważny zbiór dokumentów historycznych („Opisanje knig i aktow Litowskoj Mietryki 1887”). W r. 1892 Ptaszycki objął lektorat języka i literatury rosyjskiej w petersburskiej rzymskokatolickiej Akademii Duchownej; (nominacja na profesora literatury rosyjskiej w Akademii nastąpiła dopiero w r. 1914). Docentem literatury polskiej w uniwersytecie został już w r. 1896. Od roku 1883 wysyłany był kilkakrotnie na studia zagranicę. W Petersburgu Ptaszycki zdobył sobie długoletnią pracą od kół naukowych rosyjskich zaufanie i uznanie, co mu ułatwiło dostęp do archiwów i bibliotek państwowych, to też badacze nasi, którzy przyjeżdżali dla studjów lub poszukiwań nad Nową, korzystali z ułatwień i pomocy, zawsze skutecznej, Ptaszyckiego, który nigdy nie skąpił swojej wiedzy i stosunków ze sferami decydującymi.

Po latach kilkudziesięciu owocnej działalności na obczyźnie, Ptaszycki w r. 1918 opuszcza ostatecznie Petersburg i rozpoczyna 15-letni okres pracy w Polsce Niepodległej. Powróciwszy do kraju, natychmiast wziął się do pracy, choć już podeszły w latach, na polach przez siebie umiłowanych. W r. 1918 został profesorem nauk pomocniczych do historii w świeżo założonym uniwersytecie w Lublinie i dyrektorem Archiwum Państwowego tamże. W roku następnym wziął udział w organizowaniu uniwersytetu w Wilnie i był pierwszym dyrektorem Biblioteki Uniwersyteckiej. Należał do delegacji na konferencję pokojową w Rydze (1920 r.), jako rzeczoznawca w sprawach archiwalnych i bibliotecznych, i do Komisji Rewindykacyjnej w Moskwie (1922 r.). W r. 1926 mianowany (po Paczkowskim) naczelnym Dyrektorem Archiwów Państwowych w Polsce; stanowisko to, strudzony tak długoletnią pracą, opuścił w r. 1931. W r. 1927 doczekał się jubileuszu 50-letniej pracy naukowej. W ciągu tego czasu był powoływany przez różne towarzystwa i instytucje naukowe na członka czynnego — przez Polską

Akademję Umiejętności i Towarzystwa Naukowe w Warszawie (1908 r.), w Wilnie, Lwowie, Poznaniu i Lublinie. Był wreszcie udekorowany za zasługi całowyciowe orderem „Polonia Restituta” (1927). Za zasługi dla Kościoła Papież obdarzył go orderem św. Grzegorza. Ptaszycki zmarł 20 grudnia 1933 roku. Pochowany w Bielsku Podlaskim.

Z prac Ptaszyckiego naukowych, ogłaszanych w językach polskim i rosyjskim, najważniejsze są, dotyczące Metryki Litewskiej (inwentarz) i Statutu Litewskiego, oraz Mikołaja Reja; Ptaszycki pierwszy wydał naukowo i krytycznie jego „Wizerunek” i „Psałterz Dawidów” i wskazał źródła pomysłu „Żywota człowieka poczciwego” i „Wizerunku” (Lorichius, Palingenius). Nadto do najcelniejszych prac jego naukowych należą: rozprawy nad średniowieczną powieścią polską i w innych językach słowiańskich, studjum „Mikołaj Rej z Nagłowic i Książd Józef Wereszczyński” (1880) i o pierwszym drukarzu ruskim we Lwowie, Iwanie Federowiczu (1884); Ptaszycki wydał (w podobiznie) „Kazania Świętokrzyskie” (1926) i zbiór latopisów ruskich, które służyły za źródła Kroniki Strykowskięgo. Wydał jeszcze cenny podręcznik: „Encyklopedję nauk pomocniczych do historii i literatury polskiej” (Lublin 1922), oraz założył i przez szereg lat redagował (od r. 1927) czasopismo fachowe archiwalne p. t. „Archeion”.

Najdokładniejszą bibliografię prac Ptaszyckiego podała H. Bachulska (w „Archeion” 1934).

G. K.

Ś. p. Józef Siemiradzki
(1858—1933).

Dnia 12 grudnia r. 1933 zmarł w Warszawie — dokąd się przeniósł ze Lwowa w r. 1932, po przejściu w stan spoczynku— profesor paleontologii Uniwersytetu J. K. we Lwowie, Józef Siemiradzki.

Urodzony 28 marca 1858 r. w Charkowie, na Ukrainie, ukończył Siemiradzki gimnazjum w Warszawie w r. 1887, wstę-